



พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า : การประกอบสร้างอัตลักษณ์ เพื่อการท่องเที่ยวถวิลหาอดีต

Old Town Takuapa: Identity Construction for Nostalgia Tourism

สกวรัตน์ บุญวรรณ* และเก็ดดา บุญปรการ
Sakawrat Boonwanno* and Kettawa Boonprakarn

ภาควิชาสารัตถศึกษา สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110
Department of Educational Foundation, Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Hatyai District, Songkhla Province 90110

บทคัดย่อ

งานวิจัยศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวถวิลหาอดีตในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน อาทิ คนเฒ่าคนแก่ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้จัดกิจกรรม ผู้ประกอบการในพื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐ เช่น พ่อค้าแม่ค้า ชาวบ้านผู้อาศัยที่ย่านเมืองเก่า และนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ นอกจากนี้ยังสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในย่านเมืองเก่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส ตีความและสร้างข้อสรุป นำเสนอด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ พบว่า การประกอบสร้างความหมายใหม่โดยการถูกทำให้กลายเป็นกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงถวิลหาอดีต เป็นการรื้อฟื้น อัตลักษณ์อดีตผ่านการประกอบสร้างกิจกรรม การแต่งกายแบบชุดพื้นถิ่น อาหารพื้นเมือง เป็นการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนไปสู่การผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมทำให้กลายเป็นสินค้าและสามารถจัดจำหน่ายเพื่อรับใช้การท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านกระบวนการอนุรักษ์รวมถึงการนำรากเหง้าของคนมาพัฒนาชุมชนให้อยู่รอดโดยใช้ทุนจากอดีต

คำสำคัญ : พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า การประกอบสร้างอัตลักษณ์ การท่องเที่ยว ถวิลหาอดีต

* Corresponding Author. E-mail: Sakawteoy@hotmail.com



Abstract

This research aims to investigate the construction of an identity for nostalgia tourism in the Old Town Takuapa. The data of this qualitative research were collected from in-depth interviews of 10 informants consisting of elderly people who could provide historical data, activities organizers, local entrepreneurs, state officials, vendors, residents of the Old Town and tourists visiting the area. In addition, data were collected through non-participant observations. In data analysis, the data were classified, interpreted, concluded, and presented with analytical description. The results showed that constructing a new meaning by organizing activities to make the area a nostalgia tourist destination is to revive the past identity through constructing it with activities, traditional local costumes and dishes. Culture is commoditized to serve tourism, add value, and economic value to them. This is conducted through conservation and development of the community roots for survival by utilization of capital of the past.

Keywords: Old Town Takuapa, Constructing an identity, Tourism, Nostalgia

บทนำ

ตะกั่วป่าหรือ “ตะโกลา” เป็นชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยโบราณในบริเวณแม่น้ำตะกั่วป่า ในฐานะเป็นเมืองท่าจอดเรือและศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นของชนหลายเชื้อชาติ นักปราชญ์ทางโบราณคดีเชื่อว่า ชุมชนตะกั่วป่าโบราณหรือเมืองตะโกลาเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ตะกั่วป่าจึงเคยเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่โบราณเป็นที่รู้จักของคนหลายเชื้อชาติทั้งจีน อินเดีย อาหรับ ในชื่อเมืองตะโกลา (Takola) เป็นศูนย์กลางการค้าขาย และเป็นเส้นทางลัดขนสินค้าข้ามคาบสมุทรมลายูจากฝั่งทะเลอันดามันไปยังอ่าวไทย ในสมัยรัตนโกสินทร์ (Cultural Office in Phangnga and Takuapa municipality, M. PS. PS)

อดีตที่รุ่งเรืองของเมืองตะกั่วป่านับว่าเป็นเมืองเก่าที่เต็มไปด้วยแร่ดิบบุก ที่ถือเป็นทรัพยากรหลักที่สำคัญที่นำมาสู่การประกอบกิจการเหมืองแร่ที่นับว่าสร้างรายได้ ก่อให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อรายได้ทางเศรษฐกิจและช่วยสร้างอาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนทำงานเหมืองแร่และมีการจัดเก็บภาษีทำให้ประเทศมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นจนได้รับการขนานนามว่านครหลวงแห่งดิบบุก ทำให้มีความเจริญมีแรงงานเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในย่านตลาดเก่าทำให้เต็มไปด้วยผู้คนทั่วสารทิศที่เข้ามายังเมืองนี้



ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาคธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์ และกิจกรรมบันเทิงการขยายตัวในยุคของการทำเหมืองแร่ (Ongsakul & Ongsakul, 2014) ด้วยความรุ่งเรืองจากอดีตที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้มีการประกอบสร้างให้เป็นพื้นที่ของการถวิลหาอดีตและปรับใช้โดยการนำทุนจากอดีตมาปรับให้สอดคล้องกับการกลายเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คนในพื้นที่ประสงค์การเรียกอดีตที่เคยเป็นความทรงจำกลับคืนมา (วิระ ตันติวานิช สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2558) จากพื้นที่ที่เคยเงียบและเหงาจากการยุบตัวของเศรษฐกิจเหมืองแร่ ได้กลับมาอีกครั้งผ่านกิจกรรมที่รังสรรค์ผ่านการจำลองภาพและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในอดีตมาเป็นจุดขาย ท่ามกลางสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงและการไหลตามของทุนนิยม การที่คนในพื้นที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนและปรับตัวโดยการนำทุนจากอดีตมาปรับใช้เช่น การนำอัตลักษณ์มาประกอบสร้างเพื่อการชวนนึกถึงอดีต การปรับเปลี่ยนการให้คุณค่าและความหมายของพื้นที่จากเดิมที่เป็นที่อยู่อาศัยแต่ได้เพิ่มความหมายใหม่เป็นการให้คุณค่ากลายเป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม (Watanasawad, 2012)

ปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าว การนำกระแสการท่องเที่ยวผ่านการรื้อฟื้นอดีตของคนในชุมชนด้วยแนวความคิดของ Hall (1997) ได้กล่าวว่าการนำระบบสัญลักษณ์ผ่านการพิจารณาเป็นภาพตัวแทนเป็นการนำเสนอความจริงที่มีขั้นตอนในการนำเสนอออกมาผ่านการสื่อสาร ผ่านความนึกคิดเป็นการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เป็นหนึ่งในการนิยามความหมายเป็นหนึ่งในผลผลิตทางวัฒนธรรม (The product of culture) เป็นการให้ความหมายของสรรพสิ่ง ในโลกยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern time) มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านกระบวนการคิดที่ทำให้แต่ละคนความหมายสิ่งนั้น ๆ แตกต่างกัน การจำลองอดีตผ่านการประกอบซ้ำผ่านภาพตัวแทนที่ถูกประดิษฐ์สร้างผ่านคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การรับรู้หรือจัดระบบประสบการณ์ชีวิตด้วยการโหยหาอดีตถือเป็นกลไกในทางจิตวิทยา เพราะเป็นพื้นฐานในการก่อร่างสร้างความเป็นตัวตนหรือภาพร่างของอัตลักษณ์ที่มีความนึกคิดถึงอดีตผ่านประสบการณ์และการหล่อหลอม ผ่านวิธีคิดหรือวิธีการให้ความหมายกับสิ่งนั้น ผ่านการผลิต การปรับแต่งเพื่อให้เข้ากับบริบท (Yanyongkasemsuk, 2012) การโหยหาอดีตเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงอัตลักษณ์ (Identity) ระหว่างการเปลี่ยนผ่านของช่วงชีวิต ดังนั้นจึงทำให้เห็นภาพว่าการที่มีความนึกคิดถึงวันวานที่เคยมีความสุขจากสถานที่เดิมที่เรามองทุกครั้งชวนให้นึกถึงอดีต ทำให้เกิดการโหยหาอดีตอยากจะกลับไปแบบวันวานที่เคยมีความสุข ดังแนวคิดของ Kelly (1986) ให้ความหมายของการโหยหาอดีตว่า การสร้างภาพตัวแทนโดยมีการผลิตซ้ำหรือฉายซ้ำจาก โดยผ่านความทรงจำ ด้วยการมองย้อนกลับไปจำลองประสบการณ์อดีตขึ้นมาอีกครั้ง เรียกว่าการโหยหาอดีตมีการสร้างความรู้สึกเกี่ยวกับอดีตสามารถยืนกับตัวเองและกล่าวอ้างถึงผู้อื่นได้ เป็นการสมมุติถึงโลกที่ผ่านไปแล้วแต่ได้รับ



การจำลองขึ้นมาใหม่ นั่นคือ “ภาพอดีตที่แท้จริง” ประสบการณ์การที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตในอดีต เป็นฐานที่มั่นที่สำคัญของการโยกย้ายหรือการถวิลหา รวมทั้งเป็นที่มาของแรงบันดาลใจในเรื่องเล่า หรือว่าการที่จะรื้อฟื้น การจำลองเพื่อเป็นการเรียกร้องหาอดีตให้วนกลับคืนมาบังเกิดผลในความจริง ประสบการณ์โยกย้ายอดีตของมนุษย์คือประสบการณ์ชีวิตและจิตวิญญาณที่ถูกหลอมรวมจากคนในพื้นที่ดังกรณีศึกษา เป็นที่มาของการนิยามความหมายที่คนในชุมชนร่วมกันสร้างรวมถึงความหมายใหม่ที่ถูกสถาปนาขึ้นภายใต้บริบทการท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้จากปรากฏการณ์ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่าพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการประกอบสร้างอัตลักษณ์อย่างไร ที่จะมีการนำอดีตมาไว้ในปัจจุบัน เพื่อดึงดูดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้สัมผัสกับกลิ่นไอของอดีต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวถวิลหาอดีตในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน ประกอบด้วย คนเฒ่าคนแก่ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์กลุ่มผู้จัดกิจกรรม ผู้ประกอบการในพื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐ เช่น พ่อค้าแม่ค้า เป็นชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ย่านเมืองเก่า และนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือต่างประเทศที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ นอกจากนี้ยังสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นการสังเกตกิจกรรม อาทิในพื้นที่ย่านเมืองเก่าพิจารณาถึงสถาปัตยกรรมของตึกชิโนโปรตุกีส ต่อมาคือการวิเคราะห์การนำบริษัทเหมืองแร่มาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว การสวมใส่ชุดบาบ๋าบาฮายาในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการนำของเก่า อาทิมาจัดไว้ในพิพิธภัณฑ์โดยการเล่าเรื่อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำมาจำแนกหมวดหมู่ ตีความ สร้างข้อสรุปและนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผล

1. ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเมืองแห่งธุรกิจเหมืองแร่

อัตลักษณ์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีคุณค่าและความหมายต่อการประกอบสร้างเป็นชุมชนในปัจจุบัน เนื่องจากเริ่มมาจากการยุคของการทำธุรกิจเหมืองแร่ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งแร่ จึงมีการเข้ามาทำธุรกิจเป็น และเข้ามาประกอบธุรกิจเป็นจำนวนมากทั้งเข้ามาเป็นกู่ลิเหมือง กรรมกรเหมืองแร่ การค้าขายของกลุ่มคนจีนฮกเกี้ยนและในเวลาเดียวกัน



ได้มีการนำวัฒนธรรมของกลุ่มคนจีนมาด้วย จนทำให้เกิดความเป็นพหุวัฒนธรรมและการตั้งถิ่นฐานในการเข้ามาตั้งหลักปักฐานในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า ที่เป็นพื้นที่ที่ถูกมองว่าเป็นแหล่งโซคลาภของกลุ่มคนที่เข้ามาในตะกั่วป่าขณะนั้น (Ongsakul & Ongsakul, 2014)

จากอดีตที่รุ่งเรืองของเมืองตะกั่วป่าอันได้แก่เคยเป็นเมืองท่าจอดเรือ และเส้นทางในการขนสินค้าจากคาบสมุทรมลายูในฝั่งทะเลอันดามันไปยังอ่าวไทย เมืองเก่าแห่งนี้จึงเต็มไปด้วยแร่ดิบุกที่เป็นทรัพยากรหลักไปสู่กิจการการทำเหมืองแร่ดิบุกที่เคยมีหลักฐานบันทึกไว้นวนกกับคำบอกเล่าของคนในชุมชนว่าเหมืองแร่มีการทำกันมากทางภาคใต้เพราะฐานทางทรัพยากรที่ดีนับมาตั้งแต่สมัยอยุธยาประมาณปี พ.ศ. 2061 เป็นต้นมา (Seublah, 2005) ตามคำบอกเล่าของคุณลุงที่อาศัยอยู่ในเมืองเก่าที่บอกกล่าวแก่ผู้วิจัยว่าเมืองตะกั่วป่านั้นว่ามีฐานทางทรัพยากรมากในบริเวณภาคใต้มากที่สุดคือเมืองภูเก็ต เมืองถลาง เมืองพังงาและเมืองตะกั่วป่าและเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ จนทำให้ชาวจีนอพยพมาทำเหมืองแร่เป็นจำนวนมาก ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...ทำธุรกิจเหมืองแร่จำนวนมากในรัชกาลที่ 3 เป็นสาเหตุหลักที่มีการเข้ามาของกลุ่มคนจีนยกเกียน โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานมารับจ้างทำเหมืองแร่ ขายแรงงานบ้าง ใช้แรงงาน รับจ้างทำงานตามร้านอาหาร ยุคของเหมืองแร่ขยายกว้างมากกับเมืองตะกั่วป่า สมัยก่อนคนจะเดินไปมาหาสู่กันตลอดทั้งสาย จะมีโรงแรมเต็มไปหมดมีประมาณ 10 กว่าแห่ง มีห้างรวมไปถึงโรงหนัง คนตะกั่วป่าจะมีลักษณะหน้าตาดีเพราะได้รับการผสมของกลุ่มคนจีน เมืองตะกั่วป่าในสมัยก่อนจึงเป็นเมืองที่ไม่เคยหลับใหลนะ แต่ว่าตะกั่วป่าในปัจจุบันยังคงมีหลงเหลือแต่บริษัทที่ได้ปิดกิจการไปแล้วในการทำเหมืองแร่ให้เห็น เหลือแต่แค่บริษัท...”

(รักษาดิ บุญญานุวัตร สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2558)

ต่อมาเมื่อกิจการเริ่มดีขึ้นได้มีการก่อจลาจลของกลุ่มฮั่นและได้มีกลุ่มชาวจีนบางส่วนได้แยกย้ายกันกลับประเทศ กลุ่มเชื้อสายจีนที่เข้ามาทำธุรกิจเหมืองแร่มักจะประกอบอาชีพแตกต่างกันออกไปแยกตามสายงานและอัตราแรงงานของเมืองตะกั่วป่า ยุคของเหมืองแร่ในขณะนั้นโดยมีผลประโยชน์ของเหมืองแร่ก่อให้เกิดการจลาจลและทำให้เกิดเหตุการณ์สงบลงจนทำให้คนจีนส่วนใหญ่หนีกลับประเทศทำให้เขาในที่สุด กล่าวได้ว่ายุคทองของเหมืองแร่ที่เข้ามาในเมืองตะกั่วป่าทำให้เกิดความคึกคักและเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดแหล่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือนอย่างสะดวกสบาย ด้วยกาลเวลาที่เปลี่ยนไปเมื่อพิษของเศรษฐกิจเข้าครอบงำทำให้ราคาดีบุกตกต่ำส่งผลกระทบต่อเมืองตะกั่วป่าให้เขาหลงตามราคาของเหมืองแร่ของตลาดโลกตามไปด้วย แม้เหมืองแร่ดิบุกจะปิดตัวลงไปพร้อมกับยุคความรุ่งเรืองของเหมืองแร่ในตะกั่วป่าสิ่งที่ยังคงเหลือร่องรอยไว้เป็นหลักฐาน โดยมีการนำลิ้นไถที่ยังครุกรุ่นในความทรงจำของยุคเหมืองแร่ โดยการในเมืองเก่าที่เคยเป็นธุรกิจในการค้าขายในอดีตนำมาประกอบสร้างให้เป็นอัตลักษณ์เพื่อเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา (ดังภาพที่ 1)



ภาพที่ 1 สภาพบ้านเมืองตะกั่วป่าในปัจจุบันและร่องรอยจากอดีตที่เคยรุ่งเรืองด้วยธุรกิจของการทำเหมืองแร่

2. การรื้อฟื้นอัตลักษณ์ในอดีตให้กลายเป็นสินค้า

การรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ชุมชนโดยการทำให้ความทรงจำส่วนบุคคลเชื่อมต่อกันเป็นความทรงจำร่วมกันของคนในชุมชนผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือความทรงจำร่วมกันของคนในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชุมชนคือความทรงจำร่วมกันของคนในชุมชนที่ถูกการหล่อหลอมกันผ่านคำบอกเล่าของผู้ที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราวผ่านบุคคลที่ได้ผ่านความทรงจำทางสังคมผ่านสภาพเมืองเก่าและสภาพเหตุการณ์ในอดีตให้กับบุคคลรุ่นหลังได้ฟังถึงเรื่องราวความงามมีคุณค่าของอดีตที่เคยรุ่งเรือง เมืองเก่าตะกั่วป่าตามหลักฐานที่เคยปรากฏมาแต่เดิม โดยการนำอดีตมารื้อฟื้นผนวกกับความหมายที่ถูกผลิตสร้างขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีการจำลองทางประวัติศาสตร์ ทั้งสถาปัตยกรรม อาหารพื้นถิ่น การแต่งกายพื้นเมือง ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น การรื้อฟื้นอดีตให้เป็นสินค้าในปัจจุบัน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

2.1 ดิกโบราณ สิ่งที่มีคุณค่าในอดีตถูกปรับเพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ย่านค้าขายที่คึกคักมีการแปรเปลี่ยนมาเป็นย่านที่อาศัยของคนดั้งเดิมหรือกลุ่มผู้คนที่มีการหวงรำลึกถึงความรุ่งเรืองในอดีต ส่วนในรุ่นหลานจะทยอยออกมาอยู่ย่านยาว ถนนอุดมธาราของตลาดใหญ่ ตะกั่วป่าโดยเมืองนี้กล่าวได้ว่าการเก็บอดีตไว้เป็นอย่างดีภายใต้รูปทรงของสถาปัตยกรรมเก่าแก่โดยผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับแปะคนหนึ่งที่เคยผ่านร้อนผ่านหนาวและได้เห็นสภาพของตึกเก่าในรุ่นแรกเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า



“...ตึกรุ่นแรกนี่ตึกจีนที่ถนนอุดมธารานั้น นั่นคือตึกรุ่นแรก ๆ เลย เมื่อก่อนตั้งอยู่ที่ถนนอุดมธารา ซึ่งเป็นตึกแถวสองชั้นติดต่อกัน เสาก่ออิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยมใหญ่ติดกับฝาผนังเลยแล้วหนาอีก หลังคาก็มุงกระเบื้องและก็ทรงอะไรนี้แบบจีนหมดเลยสร้างประมาณปี 2386 แลวนั้นแหละ ความเจริญมีมากการค้าขายนั้นแหละบุกเบิกเลยนำความเจริญมาให้ตึกก็เลยผุดขึ้นเลย สวยมากหายากแล้วเดี๋ยวนี้ตึกแบบนี้...”

(ประวัติ ลิมสกุล สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2558)

ฉากของอดีตที่ถูกเก็บอยู่ภายใต้สถาปัตยกรรมอันเก่าแก่ได้ถูกนำมาประกอบสร้างเป็นกิจกรรมในการอนุรักษ์ทั้งการนิทรรศการ วัฒนธรรม ประเพณี ถนนคนเดินสายวัฒนธรรม เป็นต้น ล้วนจัดขึ้นภายใต้ฉากหลังของสถาปัตยกรรม ที่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีจุดเด่นที่ดึงดูดกับนักท่องเที่ยวคือเรือนแถวแบบ เตี้ยมถู่ ทั้งสองฟากฝั่งของถนน และลวดลายปูนปั้นต่าง ๆ อาทิ เครื่องถ้วยเคลือบ มาลีสระบัดช่อ หรือสัตว์ในนิทานปรัมปรา รวมทั้งหัวเสาแบบไอโอนิก และโครีเทียนที่ประดับตัวอาคาร Purotakanon (2015) สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์และมีคุณค่าของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกนำมาเป็นจุดที่ถูกทำให้เป็นจุดขายทางวัฒนธรรมรับใช้การท่องเที่ยว ถวิลหาอดีตที่เคยเลือนหายไปแล้วผ่านตึกอาคาร

2.2 บทนำย่อหา : การแต่งกายที่ถูกรื้อฟื้นสวมใส่ในงานถนนคนเดินและหน่วยงานของรัฐ

ชุดแต่งกายของ “บะบา ย่าหยา” นับว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า แสดงถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชนชาวจีน-มลายูที่มีการรับเข้ามาจากอดีตเป็นกลุ่มลูกครึ่งมลายู-จีนที่มีวัฒนธรรมผสมผสาน มีการสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ขึ้นมา โดยเป็นการนำวัฒนธรรมจีน และมลายูมารวมกันคนในชุมชนตะกั่วป่ามีการอนุรักษ์วัฒนธรรมผ่านเครื่องแต่งกายโดยการประกอบสร้างผ่านกิจกรรมโดยการนำชุดพื้นเมืองบะบา ย่าหยา มาใส่จากอดีตที่เคยสวมใส่ตามบ้านเรือนและได้เลือนหายไปตามอดีตจากการเข้ามาของกระแสการท่องเที่ยวนำพามาสู่ความทันสมัยทำให้ผู้คนหันไปบริโภคความทันสมัย แต่งกายตามยุคสมัยที่แปรเปลี่ยนไปจนหลงลืมเครื่องแต่งกายแบบพื้นถิ่น (ดังภาพที่ 2)

ในปัจจุบันเครื่องแต่งกายของบะบา ย่าหยาได้มีการถูกเรียกกลับมาอีกครั้งเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว นำการแต่งกายมาปรับใช้กับกิจกรรมผ่านวัฒนธรรมเก่าแก่ที่จัดขึ้น อาทิ มีการรณรงค์ให้กลุ่มแม่ค้าขายของในถนนคนเดิน กิจกรรมเปิดเมืองเก่าที่ถูกนำมาเป็นอัตลักษณ์ในการแต่งกายต่อสายตาของนักท่องเที่ยว เสมือนการเรียกอดีตกลับมาเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาผลิตซ้ำ (Repetition) หรือสร้างเป็นแบบจำลอง (Replica) เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีแบบเก่าแก่ ถูกเรียกกลับมาโดยมีการร่วมรณรงค์กันให้ใส่ชุดบะบา ย่าหยาในทุกวันพฤหัสบดีทั้งห้างร้าน หน่วยงาน

ภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังมีร้านขายเสื้อผ้าที่จำหน่ายชุดปะบ๋า ย่าหยาให้ทุกกลุ่มคนสามารถเลือกหาได้อีกด้วย นับว่าเป็นต้นแบบในการรื้อฟื้นการแต่งกายที่เก่าแก่กลับมาเพื่อให้คนในชุมชนร่วมกันโยยหาในการสวมใส่เครื่องแต่งกายแบบพื้นถิ่นที่เคยสืมเลือนหายให้กลับมาอีกครั้งในปัจจุบัน

ชุดแต่งกายแบบปะบ๋า ย่าหยา นอกจากถูกยกระดับภายในหน่วยงานแล้ว การนำชุดปะบ๋า ย่าหยา มาใช้ในการจัดงานและกิจกรรมภายใต้บริบทเมืองเก่าตะกั่วป่าการโยยหาอดีตในระดับสังคมที่มีการปรับตัวทางวัฒนธรรมการแต่งกายในอดีตนำมารื้อฟื้นและตัดดัดแต่งใหม่อีกครั้งตามแบบยุคสมัยและนำมาเป็นชุดพื้นเมืองของตะกั่วป่าอีกครั้งผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมกันจัดขึ้นตามแบบฉบับของเมืองของความเป็นพหุวัฒนธรรม อีกนัยหนึ่งเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวให้ผู้พบเห็นที่มีความสนใจในการแต่งกายแบบพื้นถิ่นสามารถเลือกหาผ้าแบบปะบ๋า ย่าหยาที่ถูกนำมาจัดจำหน่ายโดยคนในชุมชนเพื่อตอบรับกับกระแสการท่องเที่ยว



ภาพที่ 2 การแต่งกายชุดปะบ๋า ย่าหยาที่ปัจจุบันได้ถูกนำมาใส่อีกครั้งตามงานต่าง ๆ

2.3 ขนบโบราณกับการทำให้เป็นของฝาก

การประกอบสร้างคุณค่าและความหมายของขนมพื้นเมืองในย่านพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่ากรรมวิธีในการผลิตอาหารแบบดั้งเดิมยังมีการยึดโยงจากอดีตคือการถนอมอาหารในสมัยก่อนมีการผลิตอาหารพื้นถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับการเดินทางของเหมืองแร่ ที่ต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 3-4 วัน ในการเดินทางไปถึงเหมือง การผลิตขนม อาหารจึงต้องตอบสนองกับการเดินทางที่สามารถเก็บไว้ได้ และสามารถอยู่ระหว่างการเดินทางและในการผลิตอาหารนั้นในอดีตได้ถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันให้เป็นของขึ้นชื่อของอำเภอตะกั่วป่าในปัจจุบัน



โดยมีการถูกนำมาทำให้เป็นสัญลักษณ์ของเมืองตะกั่วป่า ที่กลายเป็นของฝาก และมีชื่อเสียงมีการนำแพ็คเคจแบบใหม่มาประกอบสร้างให้มีตราสัญลักษณ์ของคำว่าตะกั่วป่าโดยถูกปรับเปลี่ยนความหมายใหม่จากเดิมที่เป็นแค่อาหารที่ทำกินภายในครัวเรือนและรับประทาน ในขณะที่ไปเป็นกรรมกรเหมืองแร่ แต่ปัจจุบันอาหารบางชนิดแม้จะเลือนหายไปแล้วก็ถูกนำมาให้คุณค่าโดยใส่ความเป็นตะกั่วป่าและเรื่องราวของเหมืองแร่เข้าไปจนกลายเป็นวัตถุสินค้าในทางวัฒนธรรมนำมาจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเสมือนเป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ให้กับคนในพื้นที่ด้วยในการให้ความหมายในปัจจุบันที่ถูกเปลี่ยนภายใต้บริบทการท่องเที่ยวกลายเป็นของขึ้นชื่อและกลายเป็นของฝากเมื่อมาที่ตะกั่วป่าก็จะได้รับการกล่าวถึง ด้วยทุนทางอดีตของบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก็ให้เกิดมีกิจกรรมขึ้นภายใต้บริบทการท่องเที่ยวพลวัติ เนื่องจากมีการนำทุนจากอดีตอันเป็นอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น มาประกอบสร้างให้เป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม นอกเหนือจากการอนุรักษ์ฟื้นฟูแล้วนั้นยังนำมาสู่รายได้เศรษฐกิจในพื้นที่อีกด้วย เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกหนึ่งทาง

3. พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า : การประกอบสร้างกิจกรรมและเรื่องราวในอดีต

3.1 ถนนสายวัฒนธรรม : เมืองเก่าเล่าความหลัง

ถนนสายวัฒนธรรมตะกั่วป่าเมืองเก่าเล่าความหลัง เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของอดีต ที่สอดแทรกภายใต้กิจกรรมเพื่อการย้อนอดีตวิถีชีวิตของคนตะกั่วป่าที่เคยมีในปัจจุบัน หรืออาจจะเลือนหายไปแล้วบ้างนำมาสร้างเป็นถนนคนเดิน โดยนำทุนทางมรดกวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายของคนตะกั่วป่าที่มีการผสมผสานระหว่างจีนและไทยไว้ผ่านกิจกรรม เมืองเก่าเล่าความหลังเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของการเข้ามาของกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตะกั่วป่าจนในปัจจุบันกลายเป็นตำนานที่ยังคงอยู่ การสร้างตึก อาคารโบราณซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากปิ่น มะลากา โดยเริ่มเข้ามาตั้งแต่ช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ประมาณปี พ.ศ. 2386 การเล่าความหลังเป็นแนวคิดของโครงการถนนสายวัฒนธรรม เป็นการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่คนในชุมชนร่วมกันจัดขึ้นทั้งมีการแสดงนิทรรศการเรื่องเล่าจากอดีตซึ่งจะถูกจัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ของเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม เวลา 15:00-21:00 เป็นต้นไป นักท่องเที่ยวจะได้เห็นทั้งการกิน การแต่งกาย วัฒนธรรมก็จะถูกนำมาแสดงอีกครั้งผ่านภาพจำลองหรือการผลิตฉายซ้ำที่ถูกเล่าผ่านเรื่องราวของเมืองตะกั่วป่าท่ามกลางถนนคนเดินตลอดทั้งสาย นอกจากนี้ อัตลักษณ์หนึ่งของตะกั่วป่าที่โดดเด่นคือเรื่องของอาหารพื้นถิ่นก็เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ ส่วนมากขนมเป็นแบบดั้งเดิม เพราะรับมาจากการอพยพของกลุ่มชาวจีนซึ่งในสมัยก่อนผลิตไวทาน และต้องเก็บไว้ได้นานเพราะต้องเดินทางไกลไปทำเหมืองแร่ จะถูกนำมารื้อฟื้นเป็นขนมที่หาทานยากซึ่งมีจัดจำหน่ายและแสดงที่ถนนคนเดินด้วย อาทิ ขนมเต้าส้อ ขนมมอชี่ ขนมก๊าก้วย ขนมเบ๊องโบราณ เป็นต้น



ดังนั้นมนต์เสน่ห์ของเมืองตะกั่วป่าที่งดงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ที่แฝงไว้ด้วยประวัติศาสตร์ที่ปัจจุบันยังคงแฝงไว้เอกลักษณ์ที่งดงามได้เกิดการจัดกิจกรรมเพื่อโหยหาอดีตผ่านการประกอบสร้างกิจกรรมขึ้นมาโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...ใช้ทุนทางวัฒนธรรมของตนเองมาเป็นเอกลักษณ์เพื่อหวังที่จะพลิกฟื้นวันวานของตะกั่วป่าขึ้นมาอีกครั้ง เมืองเก่าตะกั่วป่าได้มีการร่วมกันหลายภาคส่วนในการจัดตั้งถนนคนเดินขึ้นทุกวันอาทิตย์บนถนนศรีตะกั่วป่า โดยภาคส่วนหลัก ๆ ได้รับความร่วมมือกันโดยคนในชุมชน โดยมีคณะกรรมการชุมชนตลาดใหญ่ร่วมกับชุมชนเสนานุชรังสรรค์ โดยมีโครงการของงบเอสเอ็มแอลมาให้กลายเป็นถนนสายวัฒนธรรมแห่งแรกของจังหวัดพังงา ก็ได้รับความสนใจอย่างมากนักท่องเที่ยวก็เข้ามาเยอะ เหมือนการรวบรวมของเก่าที่หายไปแล้วมาไว้รวมกัน บางอย่างหายากแล้วนะ...”

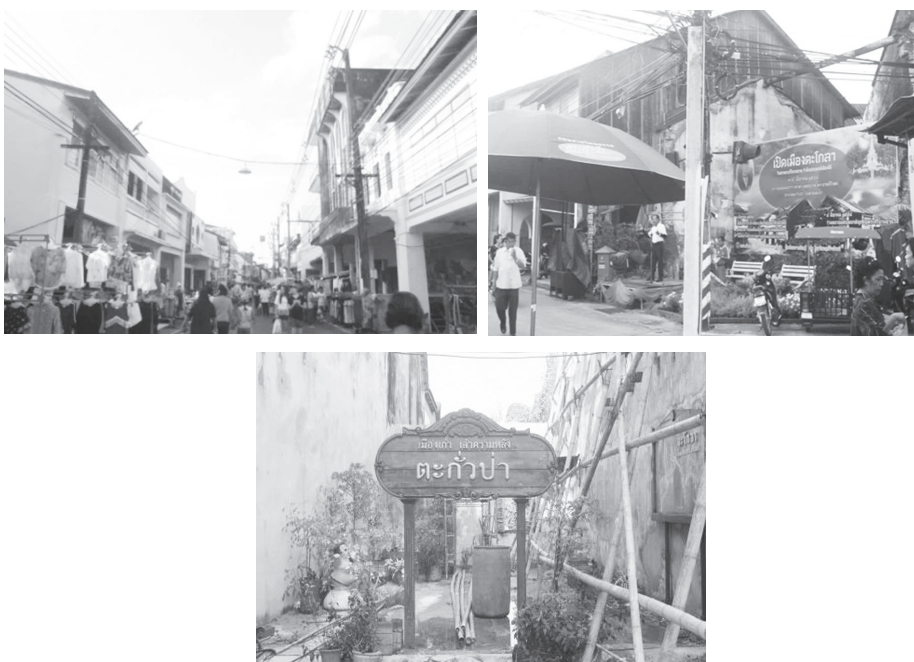
(วีระ ด่านวนิช สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2558)

เจตนารมณ์ของคุณวีระ ด่านวนิช ผู้เป็นประธานโครงการถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่าเมืองเก่า เล่าความหลัง” โดยถนนคนเดินจัดตั้งขึ้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนมาร่วมกันจัดจำหน่ายขายสินค้าพื้นถิ่น อาหารพื้นเมือง ท่ามกลางสองข้างทางที่เต็มไปด้วยบ้านเรือนรูปทรงชิโนโปรตุกีส โดยได้รับความร่วมมือมีการอาศัยงบประมาณให้การสนับสนุนจากโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน นอกจากนี้จุดประสงค์ของการจัดงานก็เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของคนในชุมชนโดยมีการใช้ตึกสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่มาเป็นพื้นที่เพื่อโหยหาอดีตทำให้บุคคลที่มาเยือนเมืองเก่าตะกั่วป่าจะได้เห็นถึงเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีการบอกเล่าเรื่องราวในอดีตของคนที่ย้ายมาอยู่ในชุมชนที่ยังคงใช้ชีวิตอยู่เฉกเช่นอดีตและมีกิจกรรมขึ้นบนถนนคนเดินตะกั่วป่าทั้งกิจกรรมบนเวทีและการเรียนรู้วิถีชีวิตของบรรพบุรุษซึ่งเป็นคนในชุมชน ที่แสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวได้เพลิดเพลินทั้งการได้ทานอาหารพื้นบ้านและขนมที่หาชมได้ยาก อาทิ การสาธิตสีข้าวด้วยครกโบราณ กิจกรรมบนเวที (ดังภาพที่ 3)

3.2 Takuapa my home: นวัตกรรมภาพถ่ายเล่าเรื่องราวในอดีต

ตะกั่วปามายโฮมเป็นจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ คำว่า My home เป็นจุดเริ่มต้นและลึกซึ้งในการจัดกิจกรรม ของการรวมกลุ่มของเยาวชนรุ่นใหม่ในการอนุรักษ์ถิ่นฐานบ้านเกิดสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในกิจกรรมที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและพยายามที่จะปลูกความรู้สึกรักถิ่นฐานในการกลับมาตะกั่วป่าที่ยังคงไว้ซึ่งความอบอุ่นในอดีตให้กับกลุ่มบุคคลที่ได้จากถิ่นฐานบ้านเกิด โดยผู้จัดงานใช้คำว่า “My home” เสมือนเป็นการต้องการให้หลายคนที่ได้แยกย้ายไปทำงาน ประกอบกิจการหรือตั้งถิ่นฐานที่อื่นได้กลับมาเยือนตะกั่วป่าอีกครั้ง

โดยความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามาเสมือนการช่วยต่อลมหายใจให้เมืองเก่าได้มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง การจัดตั้งโครงการตะกั่วป่ามายโฮมเป็นการรื้อฟื้นอดีตผ่านกิจกรรมขึ้นมาเสมือนเรียกคนในชุมชนให้นึกถึงอดีตรวมไปถึงการกลับบ้านคนผู้คนต่างถิ่นที่ผู้จัดโครงการต้องการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวของอดีตที่เคยสวยงามผ่านการฉายภาพและคำบอกเล่าจากบุคคลที่มีส่วนสำคัญกับเมืองตะกั่วป่าและคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเคารพ นับถือ เป็นภาพถ่ายที่บอกเล่าเรื่องราวชีวิตตั้งแต่ยุคตะกั่วป่าเจริญรุ่งเรืองและมาถึงยุคที่เปลี่ยนแปลง การปกครองจนมาถึงการพัฒนา ตลอดจนมีการจำลองภาพผ่านวิถีทัศนเป็นหนังสือ สະທ້ອນ วิถีชีวิตในอดีตที่สะท้อนความผูกพันระหว่างคนกับพื้นที่ตึกอาคารโบราณในอดีตเพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รู้จักพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่ามากยิ่งขึ้น (ดังภาพที่ 4) โดยมีการประกอบสร้างพื้นที่โดยการนำสินค้าของเก่าแก่ตั้งแต่ยุคของการทำเหมืองแร่ที่หาชมได้ยาก และอุปกรณ์ในยุคของการทำเหมืองแร่ที่ได้เลิกกิจการไปแล้วกลับมาอีกครั้งเพื่อให้ผู้คนที่มาชมได้เห็นถึงคุณค่าและการแสดงภาพ ทำให้ผู้ที่พบเห็นภาพถ่ายนึกถึงอดีตรวมไปถึงได้เรียนรู้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ได้เลือนหายไปแล้วเรียกกลับมาอีกครั้งผ่านงานแสดงศิลปะ (Exhibition)



ภาพที่ 3 ถนนสายวัฒนธรรมจัดขึ้นทุกวันอาทิตย์บนถนนศรีตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา



ภาพที่ 4 นิทรรศการ Takuapa my home การฉายภาพเรื่องราวในอดีตของพื้นที่ย่านเมืองเก่า ตะกั่วป่า

3.3 บ้านตะกั่วป่า : พิพิธภัณฑแห่งความทรงจำทางสังคมของการถวิลหาอดีต แสดงของเก่า

พิพิธภัณฑขนาดเล็กที่ร่วมกันสรรค์สร้างขึ้นโดยคนในชุมชนในการร่วมกันอนุรักษ์ผลิตภัณฑของเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่ยุคสมัยของการทำเหมืองแร่ และจากคนเฒ่า คนแก่ในพื้นที่ที่ร่วมกันให้มาสะสม รวมไปถึงการประกอบสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อเลียนแบบอดีตการนำทุนทางวัฒนธรรมให้มีคุณค่าขึ้นมาอีกครั้ง การเข้าไปในพิพิธภัณฑครั้งแรกทำให้เสมือนเป็นการเปิดโลกทัศน์ สิ่งของโบราณเก่าแก่ที่ปรากฏภายในพื้นที่เล็ก ๆ อาทิ จักรยานคันเก่าโบราณ วิทยุโบราณ ทรายขี้หอมโบราณ ปืนกลไฟ หม้อไอน้ำโบราณ โมหิน กล้องถ่ายรูปแบบสมัยก่อน ทั้งนี้มีอุปกรณ์ที่รวมไปถึงอุปกรณ์เก่าในการทำเหมืองแร่ที่ปัจจุบันในพื้นที่ได้เลิกกิจการไปหมด สิ่งของแต่ละชิ้นจะได้และเก็บสะสมมากในช่วงของการทำเหมืองแร่ เนื่องจากมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าขายและการเป็นเมืองท่าที่สำคัญรวมถึงการมีขนส่งสินค้าที่นำมาขึ้นฝั่งที่ถนนอุดมธรรมา สิ่งของที่ได้มาสะสมในพิพิธภัณฑจึงมาจากผลพวงจากความรุ่งเรืองของการค้าในอดีต (ดังภาพที่ 5) กิจกรรมที่ร่วมกันสร้างโดยคนในชุมชนเสมือนการรวบรวมความทรงจำทางสังคมที่ได้เลือนหายไป (Wongwipak, 2009) ดังคำกล่าวว่าการรื้อฟื้นภาพที่เคยงดงามในอดีตโดยใช้ทุนทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่แต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันออกไป เพื่อการนำมาใช้ในการผลิตซ้ำสร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการและสร้างความหมายให้กับคน

ในชุมชนเองที่เรียกว่า “วันวานยังหวานอยู่” การประกอบสร้างกิจกรรมและการจำลองภาพให้ชวนนึกถึงอดีตล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชนตะกั่วป่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นกระจกสะท้อนอดีตที่ตราตรึงผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งมีประวัติศาสตร์

ซึ่งในปัจจุบันคนในชุมชนได้ถูกให้จัดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมที่รังสรรค์ขึ้นบนถนนย่านเมืองเก่าที่จัดตั้งขึ้นโดยได้รับความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบสร้างภาพเสมือนฉากหลังในการถ่ายทอดเรื่องราวของอดีตที่ปรากฏผ่านกิจกรรมที่ได้รังสรรค์สร้างขึ้น การโหยหาอดีตเกิดขึ้นโดยได้รับสิ่งเร้า โดยยังแฝงไว้ด้วยคุณค่าความงดงามตั้งแต่อดีตในยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ จนมาถึงยุคของความรุ่งเรืองของการเข้ามาสถาปนายุทธกรรมชิโนโปรตุกีสที่ยังคงเป็นเรื่องราวในอดีตให้ได้ระลึกถึงผ่านภาพ ผนวกกับความสัมพันธ์เชิงบวกกับช่วงเวลาหนึ่งที่มีการกระตุ้นให้เกิดขึ้นผ่านสิ่งเร้าและสถานที่ที่กระตุ้นให้เกิดการโหยหาอดีตผ่านการหล่อหลอมความทรงจำทางสังคม โดยเป็นการเรียกวิธีการหรือรูปแบบดังกล่าวว่า “วิธีการมองย้อนอดีต” (Retro mode) สิ่งที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างคุณค่าและสร้างความหมายใหม่โดยนำทุนมาจากอดีตถูกนำมาฉายซ้ำหรือจำลองขึ้นมาใหม่คือ ภาพอดีตที่จริงแท้ (Anauthentic past) ในการให้ความหมายผ่านปรากฏความเป็นพลวัตของช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงโดยมองว่าอดีตมีอิทธิพลอย่างไรกับปัจจุบันและการอธิบายถึงรูปแบบของวิธีการรับรู้เพื่อโหยหาอดีต (Nostalgia mode of reception) เพื่อนำไปสู่การรื้อฟื้นอดีตที่เคยแสนหวานกลับมาอีกครั้งในปัจจุบัน



ภาพที่ 5 สิ่งของโบราณที่ถูกนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์บ้านตะกั่วป่า



อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าการประกอบสร้างอัตลักษณ์และการรื้อฟื้นอดีตที่ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยว มีการถูกผลิตสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาผ่านการจำลองหรือการผลิตซ้ำแบบเดิมสิ่งที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างความคุณค่าและสร้างความหมายใหม่โดยนำทุนมาจากอดีตถูกนำมาฉายซ้ำหรือจำลองขึ้นมาใหม่คือ ภาพอดีตที่จริงแท้ (Anauthentic past) ในการให้ความหมายผ่านปรากฏความเป็นพลวัตของช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ จากอดีตที่เคยรุ่งเรืองได้ถูกปิดฉากลงด้วยกิจการเหมืองแร่ หลังจากนั้นคุณค่าของอดีตได้หายไปกับกาลเวลา แต่ในปัจจุบันคนในชุมชนได้เห็นคุณค่าของอดีตได้ร่วมกันรื้อฟื้นขึ้นมา นำกิจกรรมเมืองเก่าเล่าความหลัง นิทรรศการความเป็นอดีต อาหารพื้นบ้านที่เคยมีในอดีตนำมา รื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ เพื่อประกอบสร้างให้เป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าตะกั่วป่า นำมาปรับใช้การท่องเที่ยวเพื่อให้บุคคลภายนอกได้เรียนรู้คุณค่าของอดีตโดยนำอัตลักษณ์มาประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าวัตถุทางวัฒนธรรม ดังนั้นกระบวนการการรื้อฟื้นและสร้างอัตลักษณ์คือการแปรรูปในทางวัฒนธรรมดังกล่าวของ Hobsbawm & Ranger (1983) ที่อธิบายว่าการนำบางอย่างจากสังคมในอดีตและถูกนำมาตีความใหม่ เพื่อเป้าหมายในการสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกันที่คนในชุมชนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าร่วมกันรื้อฟื้นทุนจากอดีตมาจัดการนำอดีตถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในบริบทการท่องเที่ยวโดยการนำวัตถุมาเพิ่มมูลค่าและใส่คุณค่าลงไปตามแนวคิดของ Appadurai (1986) ที่มองว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) คือเป็นการมองสิ่งของเป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม และมีการผลิตขึ้นโดยใส่คุณค่าเข้าไปเพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของสินค้า จากการที่คนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการให้คุณค่าของสิ่งของโดยการเปลี่ยนความหมายใหม่จากเดิมมีการผลิตและใช้ในสังคมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ปัจจุบันได้มีระบบการแลกเปลี่ยนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นการให้คุณค่าใหม่ในตัวสินค้า โดยผ่านการรื้อฟื้นอดีตจากคนในชุมชนผ่านการอนุรักษ์และนำอดีตมาสร้างคุณค่าตามแนวคิดของ Goulding (2002) cited in Watanasawad (2012) กล่าวไว้ว่าการโยยหาอดีตเกิดขึ้นได้โดยมีสิ่งเร้ารวมไปถึงมีการจัดแสดง ฉายภาพของวัตถุถึงปรากฏการณ์ที่ได้ผ่านไปแล้ว เป็นการนำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ในอดีตถึงช่วงเวลางดงามที่เคยผ่านมาแล้ว จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ของคนในชุมชนเสมือนการเรียกอดีตกลับคืนมาผ่านสิ่งที่คนในชุมชนได้รังสรรค์ขึ้นมาภายใต้บริบทของพื้นที่ในชุมชน ล้วนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตภายใต้บริบทของพื้นที่ถ่ายทอดออกมาผ่านกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ช่วยกันสร้างกิจกรรมเพื่อกระแสรท่องเที่ยวธุรกิจโยยหาอดีตภายใต้บริบทของพื้นที่ เสมือนเป็นการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างเป็นวัตถุเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวโดยมีการนำประวัติศาสตร์มาเป็นจุดขายทั้งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากอดีตและการผลิตสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อตอบสนองกับนักท่องเที่ยว ดังแนวคิดของ Howell



(1993) ที่บอกว่าการไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่ และเห็นถึงวัฒนธรรมที่แปลกที่โดดเด่นที่ตรงกับความต้องการกับคนในพื้นที่ที่ต้องการจะรู้พื้นที่พื้นที่จากที่เรียบเรียงจากอดีตจากยุคของการทำเหมืองแร่ ปัจจุบันได้มีการเปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามานอกเหนือจากการมาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน และอีกนัยหนึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพราะมีผลพวงจากการเปิดพื้นที่โดยเริ่มมีการค้าขายที่ขยายตัว อาทิ ร้านกาแฟแบบดั้งเดิม ร้านขายเครื่องแต่งกายพื้นถิ่น และการจัดจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยการเห็นคุณค่าในพื้นที่เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ดังกล่าวของ Lefebvre (1991) ได้นิยามความหมายแนวคิดพื้นที่ว่าเป็นพื้นที่ที่มีการสร้างขึ้นผ่านการคาบเกี่ยวของกาลเวลา และใช้เวลาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และความหมายของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากผู้ที่มีอำนาจในการสร้างความหมายมีหลายกลุ่มในหลายสถานการณ์ ดังนั้น บริบทของแต่ละพื้นที่จึงมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามทุนทางวัฒนธรรมประวัติของพื้นที่จึงไม่ใช่สิ่งอื่นใดนอกจากประวัติศาสตร์ของการดำรงอยู่ของพื้นที่ ที่คนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการให้ความหมายและคุณค่าของพื้นที่อย่างเดิมแม้จะมีเส้นแบ่งของเวลามาเป็นตัวกั้น ทว่ามีการสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อระลึกถึงอดีตและการให้คุณค่าความหมายคุณค่าและสร้างจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ ตลอดจนทำให้มรดกทางวัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยวและมีการถวิลหาอดีตด้วยคนในชุมชนที่นำทุนจากอดีตผ่านความผูกพันในพื้นที่

สรุป

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมและการจำลองภาพให้ชวนนึกถึงอดีตล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นกระจกสะท้อนอดีตที่ตราตรึงผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคของเหมืองแร่ที่มีสภาพเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองในการติดต่อค้าขายจนก่อให้เกิดสิ่งก่อสร้างรวมไปถึงตึกชิโนโปรตุกีสที่เข้ามาในยุคของการทำเหมืองแร่เมื่อกาลเวลาแปรเปลี่ยนไปยุคของการแปรเปลี่ยนทางเศรษฐกิจทำให้กิจการเหมืองแร่ต้องจบลงคงเหลือไว้สภาพของร่องรอยของอาคารโบราณและภาพที่ยังพอได้เห็นความรุ่งเรืองของอดีตผ่านคำบอกเล่าของคนในชุมชนผ่านความทรงจำทางร่วมของผู้คนที่เคยก้าวผ่านประวัติศาสตร์มาบอกเล่าเรื่องราวทั้งดงามในอดีตเกิดจากการให้คุณค่าและความหมายที่แตกต่างไปจากเดิมแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการประกอบสร้างให้กลายเป็นวัตถุทางวัฒนธรรมและสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมกันอนุรักษ์ พื้นฟูชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่ารวมถึงการกระจายรายได้ในท้องถิ่น รวมทั้งการโยกย้ายที่ได้เลือนหายไปแล้วผ่านการรังสรรค์กิจกรรม การจำลองภาพ ผลิตซ้ำ เป็นต้น โดยได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามาเสมือนการช่วย



ต่อลมหายใจให้เมืองเก่าได้มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง เป็นการสร้างวัตถุทางวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- Appadurai, A. (1986). *The Social Life of Thing: Commodities in Culture Perspective*. New York: University of Cambridge.
- Cultural Office in Phangnga and Takuapa municipality. (M. PS. PS). *document the historic town of Takuapa*. Phangnga: Office of Culture and the Municipality Takuapa. (in Thai)
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage.
- Hobsbawm, E. & Ranger, T. (1983). *The Invention of Tradition*. London: Cambridge University Press.
- Howell, D.W. (1993). *Passport: an introduction to the travel and tourism industry*. South Western: N.P. Publishing.
- Kelly, W. W. (1986). Rationalization and nostalgia: Cultural dynamics of new middle-class Japan. *American Ethnologist*, 13(November), 603-618.
- Lefebvre, H. (1991). *Translated by Nicholson-Smith. The Production of Space*. Blackwell: Publishing. UK.
- Ongsakul, S. & Ongsakul, S. (2014). *Old Town and the town of Takua Pa side in a historical context: the homeland and relatives*. Chiang Mai: Wanida printing. (in Thai)
- Purotakanon, P. (2015). *Traveller's Companion*. Bangkok: Pmpublishing. (in Thai)
- Seublah, K. (2005). *The old district of the city and stories*. Bangkok: Plan Printing. (in Thai)
- Watanasawad, K. (2012). *Authenticity under a management of Nostalgic Tourism: A Case Study of 100-Year-Old Samchuk market Community, Suphanburi Province*. Master's Thesis. Program in Cultural Resource Management, Silpakorn University. (in Thai)
- Wongwipak, C. (2009). *Cultural ecology*. Bangkok: Silpakorn University. (in Thai)
- Yanyongkasernsuk, R. (2012). Nostalgic: Ancient in Modern Society. *Journal of Politics Administration and Law*, 4(2), 59-89. (in Thai)



บุคลากรกรม

ประวิทย์ ลิ้มสกุล (ผู้ให้สัมภาษณ์). สกาวรัตน์ บุญวรรณ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ ตำบลตลาดใหญ่
อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2558.

รักษาดิ บุญญานุวัตร (ผู้ให้สัมภาษณ์). สกาวรัตน์ บุญวรรณ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ ตำบลตลาดใหญ่
อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558.

วีระ ตันติวานิช (ผู้ให้สัมภาษณ์). สกาวรัตน์ บุญวรรณ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ ตำบลตลาดใหญ่
อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2558.